

Մարգուս գործունէութեանը աւելնալուն մէկ պատճառն ալ իրեն բնական տգիտութիւնն է, որով ունեցած աղէկութիւններէն կձանձրանայ ու չունեցածին ետեւէն կլաղէ: Հարկաւոր ապրուստը ունենալէն ետքը՝ պէտք եղաւ շինծու կարօտութեանց ետեւէն իյնալ: Հարուստը սկսաւ ջանալ որ իրմէ վեր մարգ-չգտնուի. փառասիրութիւնը եւ ձանձրութիւնը հնարեցին զեղխութիւնը. անով նախնական պարզութիւնը վերացաւ, կարօտութիւնները շատցան, մեղկութիւնը արիւթեան վրայ զօրացաւ, զուարճալին օգտակարէն վեր դրուեցաւ, եւ անձնասիրութիւնը ամէն բանի յաղթեց:

Հարստութեան տարբերութիւններով այլ եւ այլ տեղերն ալ սկսան իրարմէ տարբերիլ. մէկ տեղը մէկալէն աւելի բարեբեր եղաւ, անով բնակիչները շատցան. ագարակը զեղ գարձաւ, գեղը աւան, աւանը փոխք, քաղաքը մայրափոխք, եւ անոր բնակիչները ազնուականներ, իշխանաւորներ, պաշտօններ, սեպուհներ,

պաշտականներ, նախարարներ, եւ այլն:

Եւ ահա այս կերպով ձեւացաւ ու առաջ գնաց մարգկային ազգիս քաղաքական ընկերութիւնը:

Յաւալին այս է որ այն քաղաքական ընկերութիւնը իւր յառաջագիմութեանցը հետ շատ պակասութիւններ ալ ունեցաւ, եւ մինչեւ ցայժմ աշխարհիս երեսը գտնուած քաղաքական օրէնքներուն գրեթէ ամէնն ալ մեծամեծ պակասութիւններ ունին. այսու ամենայնիւ այս անկատար օրինաւորութիւնը անսանձ ազատութենէն հազար անգամ լաւ է: Սորա համար է որ օրէնք՝ իրաւունք, կարգ կանոն, սահման եւ սահմանադրութիւն ամենահարկաւոր են ամէն ազգաց եւ ժողովրդոց, եթէ կուզեն իրենք զիրենք լաւ կառավարել եւ քաղաքակիրթ ընկերութիւն մը ունենալ:

Ուրիշ յօդուածով մը կտեսնեմք թէ կառավարութիւնները ինչպէս ձեւացան, եւ քանի տեսակ կառավարութիւն կայ:

Բ Ա Ռ Ա Ջ Ն Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԱՆԻՍՏՐԱԲԱՆ ԼԵՋԱՐԻՆ ՔԱՆԻ ՄԻ ԲԱՌԵՐԸ.

Ինիւ. — Ոմանք ի՞նչ աննշան ձայնին տեղը ինիւ բառը կգործածեն՝ Տաճկաց նե, նեսե, նեսե, բառերուն տեղը, որ սովորաբար մուսուլման մարգկանց բերնէն ստէպ կլսուի, ինիւ... իիւ... իիւն իիւ... Ոմանք աւելի եւս գործածելով՝ այդ աննշան բառին աննշան բայն ալ կշինեն ու կըսեն, ի՞նչ արի, ի՞նչ ինիւ, եւ գիմացինին սիրտը կնեղացնեն:

Ինիւնիւ, ինիւնիւ, ինիւնիւ, ինիւնիւ, ինիւնիւ, ինիւնիւ, ինիւնիւ. — Սոքա ամէնն եւս կարելի է գործածել ըստ տեղւոյն՝ բացի վերջինէն, որոյ անկանոն եւ տգեղ ձեւը յայտնի կեցած է:

Ինիւ, ինիւ, ինիւ. — Որովհետեւ գրոց լեզուին մէջ ինիւն է, յայտնի բան է որ լաւ է ինիւ կամ ինիւ ըսելը՝ Խրիմեցոց եւ Հայաստանցոց պէս, քան թէ ինիւ, ինիւ, ինիւ, ինիւ, ինչպէս որ կըսեն փոքր Ասիոյ եւ Պօլսոյ Հայերուն մեծ մասը:

Իվեր. — Այս բառը աշխարհաբանին մէջ կը գործածուի՝ տաճկերէն պերի բառին նշանակութեամբը, զոր օրինակ «Երկու օրէն իվեր

(իբր կիւնտէն պերի)»: Ոմանք կարծեն թէ գրոց լեզուին իվայր կամ իվեր բառէն առնուած է, բայց այնպէս չէ, այլ նոյն իսկ տաճկաց պերի բառն է՝ պէն վելի փոխուած. եւ ասոր մէկ ասպացոյցն եւս այն է որ Խրիմու Հայերը իվեր չեն ըսեր, այլ վերի կըսեն. «Երկու օրէն վերի, անկից վերի» զինքը տեսած էս վերի». թող որ գրաբանին ոչ իվեր եւ ոչ իվայր բառերը այս նշանակութիւնը չունին: Լաւ կլինէր ուրեմն աշխարհաբանին մէջ եւս ասոր տեղը գործածուէր ըստ կարի հեսկ բառը. «Երկու օրէն հեսկ. յայնմհեսկ. յորմէհեսկ զինքը տեսած եմ» եւ այլն:

Իր, իրեն. — Գրոց իւր եւ իւրեան բառերուն տեղը իր, իրեն ըսելը սովորական գարձած է շատ աշխարհիկ լեզուաց մէջ. բայց որովհետեւ իւրը աւելի անուշ ու աւելի ուղիղ է, եւ իւր (բան) բառին հետ եւս շփոթելու վտանգը չունի, փափաքելի է որ սովորութիւն գառնայ ամէն տեղ իւր ըսել եւ գրելը, ինչպէս նաեւ իւրեան, իւրեանց, քան թէ իրեն, իրենց, կամ իրան, իրանց: